

MYKKÄELOKUVAVIIHKO N:O 2

Kari Glödstaf

Sylvi

*Tosielämän rikoksesta
teatterin murhenäytelmäksi
ja
valkokankaan menestykseksi*

LUOVAJA

SYLVI

Kari Glödstaf

SYLVI

Tosielämän rikoksesta
teatterin murhenäytelmäksi
ja
valkokankaan menestykseksi

Hamina 2025

Mykkäelokuvavihko n:o 2

© 2025 Kari Glödstaf

Luovaja 2025

ISBN 978-952-65268-5-0

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Hampuri, Saksa

Kuvakaappaukset: Kansallinen audiovisuaalinen instituutti

Saatteeksi

DVDPlaza, Elitisti, DVDHohto (myöhemmin Hohtoloota) ja Leffatykki olivat kaikki 2000-luvun alun kotimaisia elokuva sivustoja foorumeineen, joissa virisi kattavaa keskustelua lähes kaikesta elokuvaan liittyvästä. Sanon näin siksi, etten kuitenkaan muista, että näillä sivustoilla olisi käsitelty juuri lainkaan mykkäelokuvaa, ja jos vielä vähän tarkennetaan, kotimainen mykkäelokuva oli hyvin marginaalissa. Toki on sanottava, ettei niiden saatavuuskaan ollut tuolloin erityisen hyvä.

Joskus yksikin lause oikeassa paikassa riittää, ja tässä tapauksessa se tuli Leffatykistä. Vaikka foorumi miellettiin hieman nuoremman elokuvaväen kokoontumispaikaksi, joku nosti siellä esiin kotimaisen mykkäelokuvan ensimmäiset merkkiteokset, Teuvo Puron *Anna-Liisan* (1922) ja vuosikymmentä aiemmin valmistuneen *Sylvin* (1913). Valitettavasti en muista mitä näistä elokuvista kirjoitettiin, mutta mielenkiintoni se onnistui kuitenkin herättämään – itselleni kun kotimainen mykkäelokuva oli tuohon aikaan vielä aivan tuntematonta aluetta.

Sylvia ei saanut tuolloin mistään katseltavaksi, joten vähitellen kiinnostus sitä kohtaan hiipui. Vuosikymmentä myöhemmin *Sylvi* palasi mieleeni, kun vierailin Kansallisen audiovisuaalisen instituutin eli KAVI:n silloisella toimipisteellä Sörnäisissä tapaamassa arkistonhoitaja Tommi Partasta. Hän tarjosi minulle mahdollisuutta *Sylvin* katsomiseen. Hetki oli unohtumaton, vaikkakin kyseessä oli tuolloin vielä restauroimaton ja järjestelmätön versio. Toisinaan nekin ovat silti tarpeeksi, ja hieman myöhemmin innostuin kirjoittamaan aiheesta muutaman rivin Mykkäelokuva sivustolle.

Kaksi vuotta myöhemmin koin vieläkin vaikuttavamman elokuvahetken. Hannu Salmen työstämä *Sylvin* uusi rekonstruktio oli otettu Turussa järjestettävän Suomalaisen elokuvan festivaalin ohjelmiin. Ensi alkui harmittelin elokuvan torstai-iltaisen esityksen sopimattomuutta omiin aikatauluihini, mutta sittemmin järjestäjät laittoivat sille vielä uusintaesityksen sunnuntaiaamulle. Niinpä minäkin päätin lähteä käymään Turussa ja se kannatti: *Sylvin* näkeminen valkokankaalta Kari Mäkirannan säestämänä on yksi mieleenpainuvimpia, Suomessa kokemiani mykkäelokuvahetkiä.

Tämä Mykkäelokuvaviihke ei olisi ollut mahdollinen ilman Turun yliopiston kulttuurihistorian professorin Hannu Salmen apua. Hänen lisäksi haluan kiittää Juha Seitajärveä, Tommi Partasta, Outi Hupaniittua, Rami Nummea ja kaikkia muita suomalaisesta mykkäelokuvasta kirjoittaneita henkilöitä ja elokuvia esillä pitäviä tahoja. Mikael Luovaa haluan kiittää lähtemisestä mukaan tähän toivottavasti monivuotiseen projektiin, vaimoani Judyä kiitän puolestaan kärsivällisyydestä ja jaksamisesta näiden pitkiäkin pidempien kirjoitussessioiden taustalla.

Kari Glödstaf

16.7.2025 Lappeenranta

TEATTERI LYYRA
 YHJÖNKATU 8-10. Puhelin 7616. Yhteisö Keskustalon.
 Näytelmät alkavat kello 8.15. Yhteisö Keskustalon.
 Huomenna maanantaina suuri ensi-ilta jolloin esitetään
 Ensimmäinen suomalainen tunnin kestävä taidefilmi
SYLVI
 Jännittävä murhenäytelmä 3:ssa osassa. Minna Ganthin samannimisen näytelmän mukaan eläviä kuvia varten sovittu.
 Suomen Kansallisteatterin näyttelijät esittävät.

HENKILÖT:
 Akseli Vahl, notario Teuvo Puro
 Sylvi, hänen vaimonsa Aili Rosvall
 Viktor Hoving, arkkitehti Teppo Raikas
 Alma Hoving, hänen sisarensa Olga Salo
 Karin Löfberg Ester Forsman
 Elin Grönkvist Olga Leino
 Harlin Jussi Snellman
 Idestam Jussi Snellman
 Tanssiväkeä, oikeusvirkamiehiä, palvelijoita y. m. kansaa.
 Tapahtumapaikka eräs Suomen maaseutukaupunki.

2. Perinpohjainen parannuskeino.
 3. Gaumontin viikkolehti N:o 9.

Uusi Suometar 9.3.1913

Hämeenkatu n:o 8
 Tänään
 Huomenna maanantaina suuri ENSI-ILTA jolloin esitetään
 Ensimmäinen suomalainen tunnin kestävä taidefilmi
SYLVI
 Jännittävä murhenäytelmä 3:ssa osassa. Minna Ganthin samannimisen näytelmän mukaan eläviä kuvia varten sovittu.
 Suomen Kansallisteatterin näyttelijät esittävät.

HENKILÖT:
 Akseli Vahl, notario Teuvo Puro
 Sylvi, hänen vaimonsa Aili Rosvall
 Viktor Hoving, arkkitehti Teppo Raikas
 Alma Hoving, hänen sisarensa Olga Salo
 Karin Löfberg Ester Forsman
 Elin Grönkvist Olga Leino
 Harlin Jussi Snellman
 Idestam Jussi Snellman
 Tanssiväkeä, oikeusvirkamiehiä, palvelijoita y. m. kansaa.
 Tapahtumapaikka eräs Suomen maaseutukaupunki.

2. Perinpohjainen parannuskeino. | 3. Gaumontin viikkolehti n:o 9.

8 Hämeenkatu n:o 8

Tampereen Sanomat 16.3.1913

Huomenna perjantaina uusi ensi-ilta,
 jolloin esitetään
 Ensimmäinen suomalainen tunnin kestävä
 taidefilmi
„Sylvi“
 Jännittävä murhenäytelmä 3:ssa osassa.
 Minna Ganthin samannimisen näytelmän mukaan eläviä kuvia varten sovittu. Suomen Kansallisteatterin näyttelijät esittävät.

HENKILÖT:
 Akseli Vahl, notario Teuvo Puro.
 Sylvi, hänen vaimonsa Aili Rosvall.
 Viktor Hoving, arkkitehti Teppo Raikas.
 Alma Hoving, hänen sisarensa Olga Salo.
 Karin Löfberg Ester Forsman.
 Elin Grönkvist Olga Leino.
 Sylvin ent. tovereita
 Harlin Eero Kilpi.
 Idestam Jussi Snellman.
 Tanssiväkeä, oikeusvirkamiehiä, palvelijoita y. m. kansaa.
 Tapahtumapaikka eräs Suomen maaseutukaupunki.

Vaasa 9.10.1913

SISÄLLYS

Hämeenlinnan murhenäytelmä.....	8
Teatteria ja elokuvaa.....	12
Kuvauksista	13
<i>Sylvi</i> valkokankaalla vuonna 1913.....	15
Ahon ja Soldanin lyhytelokuva(t)	18
Vuoden 2016 rekonstruktio	21
Haastattelutuokio Hannu Salmen kanssa	22
Muistiinpanoja <i>Sylvistä</i> vuodelta 2001.....	31
Hannu Salmen rekonstruktiota varten laatima väliteksiluettelo	33
Juha Seitajärvi: <i>Sylvin</i> tarina jatkuu edelleen.....	36
 Minna Canth: <i>Sylvi. Näytelmä neljässä näytöksessä</i> (1893)	37

HÄMEENLINNAN MURHENÄYTELMÄ

Äkilliseen kuolemaan waipui täällä parhaassa miehuutensa iässä, ainoastaan 28 vuoden wanhana, täkäläisen lyseen w. t. lehtori, filosofian maisteri Nantti Sainio tämän kuun 24 päivänä.

Wainaja oli syntynyt w. 1863 wähissä oloissa, mutta etewillä luonnonlahjoilla ja hämmästyttävällä pontewuudella warustettuna hän oli uransa aukaissut. Käytyään kowia aineellisia wastuksia kärsien läpi Hämeenlinnan normaalilyseen, jossa hän oli koulun parhaita oppilaita, hän tuli ylioppilaaksi w. 1884 ja antautui warsinkin klassillisten kielten lukemiseen: suoritti filosofian kandidaattitutkinnon w. 1889 ja wihittiin seuraawana vuonna filosofian maisteriksi. Täkäläisessä lyseessä hän oli hoitanut latinan ja kreikankielten lehtorin opetuswelwollisuuksia tarmolla ja hywällä menestyksellä sitten vuoden 1890.

Kielimiehenä ja luonteeltaan mieltyneenä kaikkeen, missä kuwauswoima näkyi luontoa woittawan, hän jo aikaisin antautui Sanskriitti-kielen ja kirjallisuuden tutkimiseen, josta kielestä oli määrä tulla hänen warsinainen tieteellinen alansa ja jonka kirjallisuudesta hän jo oli suomalaisia käänmöskokeitakin tehnyt.

Työ jäi kesken; elämä, josta oli tawallista suuremmat tulewaisuuden toiweet katkesi odottamattomaan aiwojenhalvaukseen, miehen ollessa mitä parhaissa ruumiin ja hengen woinnissa.

Wainaja jättää jälkeensä nuoren waimon lohduttamattomaan suruun ynnä pienen tytären. Lukuisat ystävät wielä kauan kaipauksella muistawat wainajan waatimatonta, suoraa, sydämellistä luonnetta.

Kepeät mullat hänen haudallansa!

Hämeen Sanomien etusivulla 25. helmikuuta 1892 julkaistu kuolinilmoitus ja -uutinen eivät ensi alkuun vaikuttaneet mitenkään poikkeavilta. Se tosin yllätti, että äkilliseen sairauskohtaukseen kuollut henkilö oli parhaassa iässään ollut paikallisen koulun lehtori, jossa ei ilmeisesti oletettu olleen mitään piilevää, syntyperäistä vammaa tai sairautta. Enemmän hämmästystä aiheutti jo kahden päivän kuluttua samassa lehdessä ollut, leskeksi jääneen Aina Sainion laittama ilmoitus pikaisista hautajaisista, jotka järjestettäisiin maanantaina 29. helmikuuta.

Ferdinand ”Nantti” Sainion kuolemasta ei ollut kuin reilu viikko, kun Hämeen Sanomat julkaisi uutisen, jossa tuotiin selkeästi esille uhrin kuolleen myrkytykseen eikä aivohalvaukseen, kuten alun perin oletettiin. Vainajan tiedettiin huutaneen kuolinyönään kovalla äänellä apua, ja tämä oli kuulunut myös viereisiin asuntoihin. Aamulla vainajan kasvoilla oli ollut tuskallinen ilme, joka viittasi muuhun kuin halvaukseen. Samalla tiedettiin, että perheeseen oli edellisenä päivänä ostettu koiraa varten myrkykapseli, joka oli nyt jostain syystä päätynyt ”Nantti” Sainion käsiin. Lääkärit kieltäytyivät uskomasta tilanpäisestä mielenhäiriöstä johtuneeseen itsemurhaan, joten poliisitutkinnat laitettiin käyntiin. Tapah-tuma sysäsi liikkeelle koko joukon huhuja ja juoruja.

Kaksi päivää myöhemmin päättyneissä tutkinnoissa saatiin selville, että joku toinen henkilö oli syy-pää Sainion kuolemaan. Maaliskuun 7. päivänä käydyssä oikeudenkäynnissä nähtiin keskeisimpänä to-distajana vainajan leski Aina Sainio, jolta tivattiin selvitystä myrkykapselistä ja murhenäytelmää edeltä-neestä illasta. Leski ei ollut kuullut miehensä huutoja lainkaan. Kun hän oli aamulla huomannut mie-hensä kuolleen, hän oli välittömästi lähettänyt palvelustyttönsä lääkäriä hakemaan. Oikeudenkäynnissä kuultiin muitakin todistajia, muiden muassa palvelustyttö Henrika Lehtiötä ja Aina Sainion sisarta Ida Uotilaa, joista kumpikaan ei muistanut huomanneensa vainajan ja hänen leskensä välillä mitään eripu-raa tai muuten huonoja välejä. Oikeuden välipäätös määräsi uusintakäsittelyn huhtikuulle ja painotti, että molempien todistajien tulisi olla vainajan isän lisäksi paikalla. Rouva Sainiota kiellettiin lähtemästä kaupungista vangitsemisen uhalla.

Huhtikuun 2. päivä julkaistiin uutinen, jossa kerrottiin Aina Sainion viedyn sikäläiseen lääninvan-kilaan. Pikku-uutisen mukaan poliisitutkinnoista oli oletettavasti ilmestynyt uusia ja painavia syitä, joiden johdosta vangitseminen tapahtui. Huhtikuun 6. päivänä 1892 järjestetyssä oikeudenkäynnissä rouva Sai-nio myönsi väärentäneensä miehen nimen erinäisiin velkakirjoihin mutta kielsi vielä myrkyttäneensä hänet.

Lukuisten kuulustelujen ja todistajalausuntojen myötä silmukka alkoi kiristyä lesken ympärillä. Ra-hankäyttöön liittyvien epäselvyyksien lisäksi haluttiin tietää myös hänen suhteestaan lyseossa opiskelleeseen L. Sohlmaniin. Todistajaksi kutsuttu Sohlman kielsi lähestulkoon kaiken läheisen kanssakäymisen (pois lukien suutelemisen niissä leikeissä, joissa suuteleminen tuli esille) todeten hänen ja rouva Sainion pääasiassa harjoitelleen soittamista yhdessä (Sohlman soitti viulua, Sainio pianoa). Lisäksi he olivat kes-kustelleet monista asioista ja satunnaisesti myös tanssineetkin. Sohlman kertoi kyllä huomanneensa, kuinka ”rouva S. piti hänestä tavallista enemmän, mutta jälkeen kuoleman tapauksen kun rouva S. oli käynyt todistajan holhoojan Nordmanin perheessä, oli hän aina wälttänyt rouva S:n seuraa ja lähtenyt ulos kaupungille”.¹

Todistajalausuntojen myötä tuli erittäin selväksi, että rouva Sainio oli toiminut edesvastuuttomasti raha-asoidensa hoitamisessa. Hän oli väärentänyt miehensä nimen useisiin velkakirjoihin ja lainannut

rahaa myös ystäviltään ilman että hänen miehensä tiesi asiasta yhtään mitään. Lopulta rouva Sainio murtui ja tunnusti murhanneensa miehensä.

Minä olen syypää mieheni murhaan, minä itse olen hänen murhammut, ja ilman syyttä. Aina oli hän hyvä minulle, hän rakasti minua ja kunnioitti minua. En milloinkaan ole huomannut hänen halveksineen minua. Minun tuhlailewa luonteeni pakoitti minun tekemään welkoja, joita yhä enemmän ja enemmän tein. Welkani surettivat minua, en tiennyt millä ne maksaisin. Minä tein wääriä welkakirjoja; mieheni nimellä lainailin suurempia summia maksaakseni welkojani. Yhä edelleen tein welkaa, yhä enemmän käwi se taakaksi sydämelteni wallankin sitten, kun mieheni alkoi saada niistä wihiä. Viime jouluna kotonani ollessa Sahalahdessa oli puhetta hankkia myrkkyä kotonani olewalle ”Hirmu” nimiselle koiralle. Silloin johtui ensikerta mieleeni se hirmuinen ajatus, jonka seurauksena oli mieheni kuolema. Joulusta alkain olen kypsyttänyt tätä tuumaani ilman minkäänlaista syytä mieheni puolelta. Viimein oli se täysin kypsynyt silloin kun menin tohtori Bergstedt’iltä pyytämään koiran myrkkyä...²

”Nantti” Sainio pääsi lopulta kirkkomaan poveen sunnuntaina 10. huhtikuuta eli lähes kaksi kuukautta kuolemansa jälkeen. Tämä koettiin erityisen tärkeäksi, sillä sitä ennen vainaja oli saanut osakseen pilkkaa ja häväistystä, solvauksia ja hävyttömiä parjauksia. Aina Sainio tuomittiin murhasta ja miehensä nimen väärentämisestä mestattavaksi. Asia alistettiin kuitenkin Turun hovioikeuden ratkaistavaksi.³ Uutinen tapahtumasta levisi maailmalla aina Ruotsia, Ranskaa ja Englantia myöten.⁴

Rouva Sainion tuomio vahvistettiin hovioikeudessa.⁵ Suomen senaatin lokakuussa antaman vahvistuksen mukaan syylliseltä oli tarkoitus lyödä ensin oikea käsi poikki julkisella paikalla, sitten hänet oli mestattava ja sen jälkeen poltettava elävältä. Tämän tuomion saattoi kumota ainoastaan tsaari Aleksanteri III. Hämeen Sanominen uutisessa nostettiin myös esiin, että mikäli tsaari ei kumoa tuomiota, saadaan 19. vuosisadan lopulla nähdä keskiajan tapainen näytelmä.⁶ Toisin kuitenkin kävi, ja lopulta tuomio muutettiin elinkautiseksi kuritushuonevankeudeksi.⁷ Teloitusuutinen ehti silti leviämään kansainvälisestikin, ainakin italialainen L’Epoca julkaisi 22. lokakuuta 1892 uutisen ”elävältä poltetusta waimosta”.⁷⁸

Aina Sainio kärsi tuomiostaan 14 vuotta Hämeenlinnan naisvankilassa. Hänen ja Ferdinand Sainion tytär kuoli äitinsä vankeuden aikana aivokalvontulehdukseen. Vankilasta vapauduttuaan Sainio muutti nimensä ja lähti pois Hämeenlinnasta. Hän meni uusiin naimisiin veistonopettaja Kalle Kustaa Nurmisen kanssa, ja he saivat kaksi lasta. Aina Sainio kuoli Tampereella marraskuussa 1931, hänen hautansa on Kalevankankaan hautausmaalla.⁹

Maamme autonomian ajan elokuvahistoria on surullista luettavaa. Vuosien 1907–1916 välillä tehdystä 25 näytelmäelokuvasta ainoastaan yksi on säilynyt ja sekin vain osittain. Vuonna 1911 kuvattu ja kaksi vuotta myöhemmin ensi-iltansa saanut *Sylvi* olisi sekin voinut sisältyä kadonneiden elokuvien joukkoon, ellei sen filmimateriaalia olisi löydetty erään romukauppiaan varastosta 1930-luvulla. Vaikka löytö ei sisältänytkään kokonaista elokuvaa, se oli silti erittäin merkittävä.

Sylvi säilyi vuosikymmenten ajan fragmenttina, kunnes Turun yliopiston kulttuurihistorian professori Hannu Salmi rekonstruoi sen katselukelpoiseen kuntoon vuonna 2016. Tämän kulttuurihistoriallisesti erittäin merkittävän teon myötä *Sylvi* – tai se mitä siitä on enää jäljellä – on viimeinkin katselukelpoinen myös tuleville sukupolville.

Mistä Minna Canthin *Sylvi*-näytelmän elokuvaversio sai ideansa, kuinka se valmistettiin ja kuinka se otettiin ilmestyessään vastaan? Miten Hannu Salmi sai käsiinsä maamme vanhimman näytelmäelokuvan sirpaleet ja kuinka hän koki sen uuden rekonstruktion ensiesityksen Suomalaisen elokuvan festivaalilla Turussa? Mykkäelokuvavihko kertoo *Sylvin* kiinnostavat käänteet aina viime vuosisadan alusta tähän päivään.

Teos sisältää myös Minna Canthin alkuperäisen näytelmätekstin kokonaisuudessaan.

Kari Glödstaf (s. 1974) on mykkäelokuvan asiantuntija ja tietokirjailija. Hän on kirjoittanut laajasti elokuvasta useissa kirjoissaan sekä artikkeleissaan eri lehdistä ja omalla Mykkäelokuvasisivustollaan. Hän toimii myös Forssan mykkäelokuvafestivaalien taiteellisena johtajana.

Mykkäelokuvavihkojen sarjassa on aiemmin ilmestynyt teos *Suvinen satu. Kuinka se tehtiin, kuinka se menetettiin ja kuinka se pelastettiin* (2024).

Luovaja

ISBN 978-952-65268-5-0 | 77.492

Kannen kuva: KAVI

Kannen suunnittelu: M. Luova